

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО
«ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор університету
_____ проф. Кривцов В.С.
"_____" _____ 20__р.

ПОЛОЖЕННЯ
про самостійну роботу студентів
в Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Затверджено
вченою радою ХАІ
Протокол № 1
від " 26 " вересня 2012 р.

Харків
2012 рік

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Дане положення укладено на підставі законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу та Статуту університету.

Упровадження новітніх технологій навчання, розвиток науково-методичного та матеріального забезпечення навчально-виховного процесу, поступова інтеграція вітчизняної системи освіти до європейської та світової зумовили необхідність і можливість поетапного скорочення аудиторних занять та збільшення годин на самостійну роботу студента.

1.2. Підготовка висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, а також здатних до компетентної, відповідальної й ефективної діяльності за своєю спеціальністю неможливе без підвищення ролі самостійної роботи студентів, спрямованої на стимулювання їх професійного зростання та виховання їхньої творчої активності.

1.3. Самостійна робота студента (СРС) – невід’ємний складник підготовки фахівців в університеті. СРС є однією з форм оволодіння навчальним матеріалом поза межами обов’язкових навчальних занять. Її спрямовано на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, їх поглиблення, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь щодо відповідних спеціальності та напрямку.

1.4. Це Положення визначає вимоги та умови, що необхідні для організації самостійної навчальної й наукової праці студентів, та спрямоване на вирішення таких завдань: створення умов для реалізації єдиного підходу викладачів до організації самостійної роботи студентів; сприяння формуванню у студентів навичок самостійної навчальної, науково-дослідної та практичної роботи, а також розвитку й поглибленню професійних наукових і практичних інтересів студентів; формування професійних якостей, знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, а також створення умов для гармонійного розвитку особистості студента.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

2.1. Навчальний час, відведений на самостійну роботу студента, регламентується робочим навчальним планом і повинен складати не менше, ніж 1/3 і не більше, ніж 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення окремої навчальної дисципліни.

2.2. Головною метою самостійної роботи студента є формування його пізнавальної активності, засвоєння ним основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

2.3. Основними завданнями самостійної роботи студентів є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення

навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні світових стандартів.

2.4. Зміст самостійної роботи студента визначається навчальною програмою вивчення конкретної дисципліни, завданнями та рекомендаціями викладача.

2.5. Самостійна робота студентів охоплює: підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо); виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; роботу над окремими темами навчальних дисциплін відповідно до навчально-тематичних планів; підготовку до практики та виконання завдань, передбачених практикою; підготовку до всіх видів контрольних випробувань, у тому числі до курсових, модульних і комплексних контрольних робіт; підготовку до підсумкової державної атестації, у тому числі й виконання випускної кваліфікаційної роботи бакалавра, спеціаліста та магістра; роботу в студентських наукових гуртках, семінарах тощо; участь у роботі факультативів, спецсеминарів тощо; участь у науковій і науково-методичній роботі кафедр, факультетів; участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах тощо.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

3.1. Організацію самостійної роботи студентів здійснюють кафедри, які розробляють необхідну документацію, що регламентує самостійну діяльність студентів.

3.2. Збільшення частки самостійної роботи студентів і зниження аудиторного навантаження викладачів передбачає відповідне збільшення кількості академічних годин, що відводяться на контроль знань студентів (контроль самостійної роботи), поточні групові й індивідуальні консультації, індивідуальну роботу, розроблення науково-методичних і навчальних матеріалів.

3.3. У межах підготовки студентів до самостійної навчальної й науково-дослідної роботи та з метою формування первинних навичок самостійної роботи на першому курсі доцільно започаткувати проведення факультативних занять з теми «Організація та супроводження самостійної роботи студента».

3.4. Організація й контроль ходу і змісту навчальної самостійної роботи і її результатів здійснюються відповідно до графіків контролю самостійної роботи студентів, що розробляються і затверджуються кафедрами.

3.5. З власної ініціативи кафедри можуть проводити студентські навчальні, наукові й науково-практичні заходи (олімпіади, конференції, конкурси, симпозиуми тощо).

3.6. Організація самостійної роботи студента спрямовується на оволодіння вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;

- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами;
- роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- роботи з довідковою літературою;
- опрацювання статистичної інформації;
- роботи на ПЕОМ, користування Інтернет;
- написання повідомлень, рефератів, доповідей з проблем курсу, підготовка фіксованих виступів;
- виконання курсових, бакалаврських, дипломних та магістерських робіт;
- проведення експериментальних досліджень, передбачених певними темами і розділами курсів дисциплін;
- застосування набутих знань для розв'язання практичних завдань.

4. ЗМІСТ І ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

4.1. Самостійна навчальна й науково-дослідна робота, як складник навчально-виховного процесу, виконується студентами під керівництвом викладача, що здійснює аудиторну роботу в цій навчальній групі. Викладачі кафедр для виконання студентами завдань із самостійної роботи розробляють методичні рекомендації з чітко складеними планами, списком літератури, коротким (тезисним) викладом теоретичного матеріалу.

4.2. В університеті передбачено виконання таких видів самостійної роботи:

- робота з підручниками, навчальними посібниками, дидактичними матеріалами;
- розв'язування задач;
- виконання вправ;
- написання рефератів;
- самостійні спостереження;
- лабораторні роботи;
- дослідницько-експериментальна діяльність;
- конструювання;
- моделювання;
- виконання описових робіт, домашніх завдань, практичних, контрольних робіт, творчих проектів тощо.

4.3. Індивідуальні завдання сприяють поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, закріпленню і узагальненню отриманих знань, формуванню вмінь використання знань для комплексного вирішення відповідних професійних завдань. Види, термін виконання і захисту індивідуальних завдань з певних навчальних дисциплін визначаються їх робочими програмами та розкладом занять. Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з

боку викладача. Наявність позитивних оцінок, отриманих студентом за виконання самостійних індивідуальних завдань, є необхідною умовою допущення до семестрового контролю з даної дисципліни.

4.4. Реферати - це види індивідуальних завдань, які передбачають вирішення конкретних практичних навчальних задач з використанням відомого, а також самостійно вивченого теоретичного матеріалу. Складником такої роботи можуть бути програмні продукти та графічний матеріал, який виконується відповідно до чинних нормативних вимог та із застосуванням комп'ютерної графіки. Ці види індивідуальних завдань повинні сприяти поглибленню і розширенню теоретичних знань студентів з окремих тем дисципліни, розвивати навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою. Реферати як форма індивідуального завдання рекомендуються для навчальних дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклів.

4.5. Курсова робота з навчальної дисципліни передбачає розроблення сукупності документів: розрахунково-пояснювальної або пояснювальної записки, графічного, ілюстративного матеріалу. Вона вирішує конкретні завдання щодо об'єктів діяльності фахівця.

4.6. Кваліфікаційна робота – це самостійна творча робота студента, яка призначена для оцінки рівня науково-теоретичної та практичної підготовки фахівця.

4.7. Час, що відводиться на самостійну роботу студента з кожної спеціальності, визначається робочим навчальним планом.

4.8. Види і зміст самостійної роботи студента з кожної спеціальності визначаються навчальною програмою з дисципліни.

4.9. Кафедри можуть розробляти, окрім навчальних програм з дисципліни, інші методичні документи, які сприятимуть досягненню високої якості виконання самостійної роботи студентів.

5. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

5.1. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних матеріалів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій та практикумів (у т. ч. на електронних носіях) тощо.

5.2. З метою методичного забезпечення самостійної роботи студентів вчені та викладачі кафедр розробляють наукові та методичні посібники і видають їх у друкованому вигляді та в електронному варіанті як підручники, збірники тестів та ситуаційних завдань, посібники до самостійного вивчення всіх розділів курсів та окремих складних тем. Методичні посібники мають бути розроблені з урахуванням специфіки різних видів самостійної роботи, а також визначена система оцінювання результатів проведеної самостійної роботи.

5.3. Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення навчального матеріалу повинні містити в собі вказівки щодо терміну, обсягу засвоєння матеріалу з зазначенням навчальних і наукових видань, питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, приклади оформлення самостійної письмової роботи.

5.4. Методичні вказівки до виконання курсових та випускних робіт визначають тему, мету, хід дослідження, містять список рекомендованої наукової та методичної літератури.

5.5. Тематика курсових, випускних робіт повинна відповідати завданням навчальної дисципліни, бути актуальною і тісно пов'язаною з вирішенням практичних фахових завдань.

5.6. Вимоги до оформлення результатів дослідження, порядок дотримання термінів виконання і захисту цих видів самостійної роботи регламентовані відповідними положеннями.

5.7. Методичні рекомендації до проведення навчальних і виробничих практик розробляються згідно робочих програм з кожного виду практики. Організація та проведення навчальних і виробничих практик здійснюється під керівництвом і контролем керівника практики.

5.8. З метою виконання встановлених вимог до якості навчальної літератури рукописи мають пройти процедуру попереднього розгляду щодо рекомендації до їх видання: обговорені і затверджені на засіданні кафедри та факультету (інституту), схвалені навчально-методичною комісією університету та рекомендовані Вченою радою університету до видання.

6. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для повноцінної і творчої самостійної роботи у вивченні навчальних дисциплін та здійснення науково-дослідної роботи різних рівнів складності необхідна матеріальна база з науково-лабораторним устаткуванням, з використанням сучасних інформаційних технологій.

6.1. Умови для виконання самостійної роботи студента створюються всіма підрозділами університету (інститутами, факультетами, кафедрами) з використанням їх матеріальної та інформаційно-технічної бази та обладнання:

- аудиторії для самопідготовки;
- навчальні лабораторії;
- комп'ютерні класи з можливістю роботи в Інтернеті;
- бібліотека університету з читальними залами;
- навчально-методичні кабінети інститутів, факультетів, кафедр;
- науково-творчі лабораторії, дослідницькі центри.

6.2. Самостійна робота студентів проводиться також на базах практики в період проведення всіх видів навчальних та виробничих практик на підприємствах різного профілю та в закладах освіти міста та регіону.

6.3. При проведенні лабораторних, самостійних дослідницьких робіт на технічному чи лабораторному устаткуванні з метою безпечного проведення робіт всі студенти ознайомлюються з правилами техніки безпеки, протипожежними заходами, правилами особистої гігієни, способами надання першої медичної допомоги при нещасних випадках і т.п.

6.4. При організації самостійної роботи студентів з використанням складних систем доступу до інформації (наприклад, комп'ютерних баз даних) передбачається можливість отримання консультації з боку фахівця.

7. КОНТРОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

7.1. Результати самостійної роботи студентів оцінюються викладачем відповідного курсу, а в окремих випадках і кафедрою в цілому.

7.2. Форми контролю самостійної роботи обираються викладачем з таких варіантів: індивідуальний або колективний проект, передбачений навчальною програмою з дисципліни або окремих модулів, що потребують формування практичних навичок і умінь студентів; поточний контроль на основі виконання практичних або лабораторних робіт; поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання, повідомлення, доповіді тощо (на практичних або семінарських заняттях); вирішення ситуаційних завдань; конспект, виконаний з теми, що вивчалася самостійно; тестування, виконання письмової контрольної роботи; рейтингова система оцінки знань студентів; звіт про проходження практики та виконання завдань, передбачених практикою; звіт про науково-дослідну роботу (її етапи, частини тощо); стаття, тези виступу та інші публікації в науковому, науково-популярному, навчальному виданні тощо за підсумками самостійної й науково-дослідної роботи, опубліковані за рішенням кафедр або вчених рад факультетів.

8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

8.1. При розробленні критеріїв системи оцінювання якості навчання необхідно враховувати три основні компоненти:

Рівень знань:

- глибина і міцність знань;
- рівень мислення;
- уміння систематизувати знання по окремих темах;
- уміння складати розгорнутий план відповіді;
- давати точні формулювання;
- правильно користуватися поняттєвим апаратом;
- культура відповіді (грамотність, логічність і послідовність викладу);
- навички і прийоми виконання практичних завдань.

Навички самостійної роботи:

- уміння пошуку необхідної літератури;
- орієнтація в потоці інформації щодо обраної спеціальності;
- навички ведення записів (складання простого і розгорнутого плану, конспекту, реферату, виступу, а також навички науково-пошукової роботи).

Уміння застосувати знання на практиці:

- реалізація на практичних, семінарських заняттях;
- виконання індивідуальних завдань під час проходження практики.

Ці рекомендації можна використовувати при розробленні критеріїв оцінювання самостійної роботи студентів із урахуванням специфіки кожної навчальної дисципліни. Відповідні критерії затверджуються рішенням кафедри.

Проректор з НПР

В.М. Павленко

Начальник НОВ

В.М. Степаненко

Провідний юрисконсульт

С.В. Орлов